ԱՐՑԱԽԻ ՇՐՋԱՓԱԿՈՒՄԸ ՇԱՐՈՒՆԱԿՎՈՒՄ Է

ՃԱՆԱՊԱՐՀՆԵՐ, ՃԱՆԱՊԱՐՀՆԵՐ...

Այսօր Արցախ աշխարհում ամենախիստը, թերևս, ճանապարհների կարիքն է զգացվում: Ճանապարհներ, որոնք գալիս են Արցախ, ճանապարհներ, որոնք Արցախը կապում են աշխարհի հետ: Ճանապարհներ, որ կյանքի գոյատևման երակներն են:

Ճանապարհները միշտ էլ պրոբլեմ են եղել Արցախի համար: Ահա թե ինչու դեռևս 1918 թ. Արցախի ազգային խորհուրդը ճանապարհաշինարարությունը իր գլխավոր հարցն է համարել: Այդ ժամանակ Արցախի շրջաններն իրար կապող մոտ 200 կմ ճանապարհ կառուցվեց, որոնք իրենց վերջնական նպատակակետերին չհասան: 1920 թ. Արցախում դադարեցվեց ճանապարհաշինությունը. իշխանությունը փոխվել էր...

Այսօր Արցախում եղած անվրտանգ ու բանուկ ճանապարհները, թեկուզև անբարեկարգ, այդ տարիներին շինված ճանապարհներն են: Դրանք մարզկենտրոն Ստեփանակերտը կապում են շրջանների հետ:

Ճանապարհներ, ճանապարհներ...

Ճանապարհը Խաչենագետի երկայնքով վեր բարձրացավ Գանձասար... ու պետք է հասներ Սևան... Շուշիից պետք է հասներ Երևան.... Սակայն ազգային խորհուրդը չկարողացավ ավարտել ճանապարհաշինության իր փառավոր ծրագրերը: Արցախը մտցվեց «ինտերնացիոնալիստական» ադրբեջանական նորաստեղծ հանրապետության կազմի մեջ: Եվ «եղբայրական» այդ ընտանիքում կառուցվեցին նոր ճանապարհներ, բոլորն էլ՝ «եղբայրական» հարևան ժողովրդի քաղաքների ու գյուղերի միջով: Մարզկենտրոն բերող բոլոր ճանապարհներն անցնում են Աղդամ քաղաքով: Ստեփանակերտը աշխարհի հետ կապված է միայն Աղդամ քաղաքով: Աղդամը գլխավոր դարպասն է Ստեփանակերտի, Ստեփանակերտի Դարդանելը:

Ի՞նչ հեռատես էին մեր «եղբայրները»: Արցախի գյուղերը իրենց նահապետական կածաններով կառչած մնացին լեռների ծերպերին, սարալանջերին՝ չորքոտանի «տրանսպորտի» հույսին: Գյուղերը մեկը մյուսի հետևից նոսրացան, երիտասարդները քաղաք տեղափոխվեցին, մոռացան իրենց գյուղի կածանները: Քաղաքները գյուղ դարձան, գյուղերը սկսեցին վերանալ: Իսկ մի՞թե առանց գյուղի հզոր երկիր կարող է լինել: Ջլատվեց, քայքայվեց նաև Արցախ երկիրը: Կածանները, ինչպես մեծ գետի վտակներ, միացան մեծ ճանապարհներին, նրանցից շատերը անհետացան:

Այսօր Արցախ աշխարհին ճանապարհներ են պետք: Միայն դա է Արցախի փրկությունը, նրա վերակենդանացումը: Փորձը ցույց տվեց, որ միտինգներով, գործադուլներով, ճառերով ու որոշումներով հեռու չես գնա այս գոտեմարտում: Լոզունգները մնում են լոզունգներ...

Այսօր արցախցին արդարության հասնելու, իր իղձերն իրականացնելու համար հույսը պետք է դնի միայն ու միայն իր վրա, իր զավակների վրա: Զավակներ, որոնք դեռևս խույս են տալիս Արցախ վերադառնալուց: Այսօր նրանք, այս օրհասական ժամին, մասսայաբար, ինչպես կելնեն մարտի, պետք է թողնեն ամեն ինչ և իրենց ընտանիքներով, արցախաշունչ զավակներով վերադառնան հայրական օջախ: Արցախը փրկելու համար ուրիշի վրա հույս չպետք է դնենք: Մենք քիչ ենք: Մենք ինչ հնարավոր է՝ արեցինք: Մեր գյուղերը, գյուղի նախկին տերերը պետք է վերադառնան ու վերականգնեն: Այսօր այդ է միայն ճշմարիտը:

Իրոք, մենք քիչ ենք, հավատացեք: Քիչ ենք ուրիշների հետ համեմատելով: Իսկ այդ ուրիշները կարողանում են Արցախ մտնել, մեր գյուղերի տերը դառնալ, մեր գերեզմանոցները արոտավայր դարձնել:

Այսօր ադրբեջանաբնակ գյուղերում չթուլացող տեմպերով կառուցում են ու կառուցում: Կառուցում են Մալիբեկլուում, Լեռնայում, Ամիրքալաքում, Մուղանլուում, Խոջավանդում, Ղարադաղլուում... Իսկ Կրկժանի հարևանությամբ 1920 թվականին հրդեհված, այժմ անմարդաբնակ Ղայբալուշենում գործարան են կառուցում, կառուցում են բնակելի տըներ փախստական ադրբեջանցիներին վերաբնակեցնելու, աշխատանքով ապահովելու համար: Ադրբեջանի «գիտնականները», ժողովրդական ճակատի լիդերները կոչեր են հրապարակում, որ հանրապետությունում կես միլիոն մարդ աշխատատեղ չունի, պետք է Խոջալուում գործարաններ, ֆաբրիկաներ կառուցել, կառուցել բնակելի զանգվածներ և վերաբնակեցնել անտուն ու անաշխատանք ադրբեջանցիներին:

Այս այն ծրագիրն է, որ նարիմանովյան, բաղիրովյան և ալիևյան գործիչները կատարում էին անձայն, ծածուկ... Իսկ այսօր ադրբեջանական ժողովրդի լիդերները պահանջում են դա կատարել արագ, անհապաղ, առանց ուշացումի, մեկ-երկու տարում, Ղարաբաղում ադրբեջանցիների տոկոսը հասցնել 70—80-ի, իսկ հետո նրանք արդեն հարուստ փորձ ունեն, թե ինչ կանեն: Իսկ մենք լռում ու միամտորեն սպասում ենք արդարացի պատասխանի:

Ինչո՞ւ է հայն այսպես միամտորեն հավատում:

Ինչո՞ւ:

Այսօր Արցախ եկող ճանապարհները փակ են հայերի առաջ: Իսկ ադրբեջանցիներն ազատ ելումուտ ունեն: Տանում-բերում են զինվորականների ուղեկցությամբ, կառուցում են զինվորականների օգնությամբ: Հայերի առաջ փակ են ճանապարհները: Զինվորականները չեն կարողանում երկաթգծերին, ավտոմագիստրալային ճանապարհներին իրենց երեխաների հետ նստած կանանց հեռացնել, ապահովել գնացքների և ավտոմեքենաների շարժումը: Հետաքրքիր է, երբ այդպես վարվեին հայ կանայք, ի՞նչ կանեին զինվորները: Համոզված ենք, որ նրանք ոչ մի դժվարության առաջ չէին կանգնի: Այո, համոզված ենք: Չէ՞ որ հայերի ավտոմեքենաները քարկոծող ադրբեջանցիները մնում են անպատիժ: Անպատիժ ու անհետևանք են մնում ադրբեջանցի մարդասպանները: Նրանք կարող են ազատ կրել հրազեն ու կրակել հայ գյուղերի վրա, խոշտանգել, վիրավորել հայ մարդկանց ու մնալ անպատիժ: Իսկ երբ հանկարծ մի հայ մանչուկ կամ պատանի չհամբերի ու մի քար նետի հայկական գյուղերով ու քաղաքներով երթևեկող ադրբեջանական ավտոմեքենային, ապա անհապաղ կձերբակալվի ու բանտ կնետվի, հակառակվելու դեպքում հրազենից ակտիվ կրակ կբացեն: Ինչքա՞ն-ինչքան անմեղ հայ ջահել տղաներ են բանտի խցերում ամիսներով սպասում իրենց դատավճիռներին:

Ինչո՞ւ:

Ճանապարհները դեռ մնում են փակ, որ հայերը դրսից չգան Արցախ, որ Արցախի հայերը տնտեսապես հյուծվեն, հետ կանգնեն իրենց պահանջներից: Բայց արցախցիները վաղուց են տվել նրանց պատասխանը:

... Շրջափակումն Արցախում շարունակվում է: Գնացքները վառելանյութ ու պարենամթերք չեն բերում: Ալյուրով բեռնված վագոնները թե ո՞ր փակուղիներում են թաքցված, պարետային զորախմբերը «չեն գտնում», իսկ ուղղաթիռները բոլոր եղանակներին չէ, որ կարողանում են ալյուր հասցնել: Հացը դարձել է Ստեփանակերտի № առաջին պրոբլեմը:

Ինչո՞ւ այսպես եղավ, ո՞ւր մընացին վերակառուցումը, հրապարակայնությունը: Փակել են արցախցիների ճանապարհները: Սակայն արցախցին նահանջող չէ: Արցախցին իր պապերից ժառանգած կամքի տերն է: Երբ արցախցին կանգնում է, ապա նա էլ չի նստում, մինչև իր մտադրությունը տեղ չի հասցնում...

Այսօր Արցախը տառապում է ճանապարհազրկությունից: Ոչ հեռու անցյալում մարզային ղեկավարությունը ճանապարհաշինությունը մտքերի արանքով էր նայում: Այդ անպատասխանատվության հետևանքներն այսօր են զգացվում: Մարզի շատ բնակավայրեր լիովին մնում են մեկուսացման, կրկնակի շրջափակման մեջ: Նոր են միայն ուշքի եկել շրջանների ու գյուղերի ղեկավարները: «Ագրոարդշին» միավորման կազմի մեջ մտնող միջտնտեսային ճանապարհաշինական վարչությունը, իր համեստ տեխնիկայով, ձեռնամուխ է եղել միջշրջանային ճանապարհաշինությանը: Արցախցին համոզված է, որ այս շրջափակումը երկար չի տևի, որ դա համայն մարդկության, ողջամիտ ու քաղաքակիրթ հասարակայնության կողմից անպայման կդատապարտվի: Արցախցին դուրս ստանալով իր «բարի հարևաններից», [illegible]կայում շրջանցելով նրանց իր կյանքի բոլոր երակներով, կկապվի մայր Հայաստանի հետ, և այլևս ոչ մի ուժ նրանց չի անջատի միմյանցից: Այդ բանին նա կհասնի իր համառությամբ, իր տոկուն կամքով, իր միաբանությամբ: